

ІСТОРІЯ НАУКИ

З ІСТОРІЇ ГЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ (до 50-річчя видання Вісника)

У 2012 р. минуло 50 років з часу виходу першого випуску “Вісника Львівського університету. Серія геологічна”. Його започаткували професори Є. Лазько Д. Бобровник, В. Горецький, Д. Горжевський і декан геологічного факультету доц. Л. Колтун. За цей час вийшло з друку 26 випусків.

Перший випуск “Вісника” уміщував статтю Л. Колтуна “До історії геологічного факультету у Львівському університеті”, у якій описано історію зародження геології в університеті, заснування мінералогічного музею (1852), кафедр мінералогії (1854), геології (1905), кристалографії (1922), палеонтології (1924), геологічного факультету (1945), Львівського геологічного товариства (1945) та їхній розвиток. У наступних статтях працівників геологічного факультету висвітлено актуальні питання стратиграфії, палеонтології (В. Горецький, О. В’ялов, Л. Кудрін, В. Шеремета та ін.), тектоніки (Є. Лазько, Д. Резвой), мінералогії (М. Габінет, Ю. Мельник та ін.) Карпатського регіону, стратиграфії, тектоніки і корисних копалин Східного Забайкалля та інших регіонів СРСР (І. Марушкін, Б. Олексів, Г. Григорчук, Ю. Мисник, Е. Портнягін, К. Шакін, М. Фішкін, Л. Колтун, М. Сливко та ін.).

У збірниках другого–шостого випусків продовжено публікації нових даних – актуальних питань геологічної будови, мінерального складу та умов утворення різноманітних комплексів гірських порід і пов’язаних з ними родовищ корисних копалин Карпатського регіону та інших регіонів СРСР. Крім статей відомих учених, у них з’явилися публікації молодих науковців, асистентів, аспірантів (А. Бойко, Г. Чеджемов, О. Цьонь, Г. Мамчур, Н. Даценко, Н. Головченко, Ю. Соломін, Ю. Дорошенко, Ю. Ляхов, В. Куземко та ін.).

Сьомий–дванадцятий випуски “Вісника” – тематичні. У сьомому випуску опубліковано статті, присвячені питанням теорії і практики формаційних досліджень нижнього докембрію, зокрема, розглянуто теоретичні основи формаційних досліджень кристалічних утворень фундаменту платформ, наведено результати досліджень породних парагенезисів метаморфічних, плутонічних і плутонометаморфічних комплексів гірських порід, описано принципи складання формаційних карт областей розвитку докембрію.

У восьмому–десятому випусках збірника поміщено статті з комплексних досліджень Шацьких озер, що їх проводила міжфакультетська студентська науково-дослідна група “Шельф” під керівництвом доцента кафедри петрографії В. Хмелівського. В цю групу входили студенти геологічного, біологічного, географічного, історичного та юридичного факультетів. У статтях розглянуто фізико-географічні особливості природно-аквально-них комплексів Шацьких озер, дано морфометричні характеристики 11 озер, наведено фактичний матеріал про вплив на гідрогеологічний режим антропогенної діяльності; висвітлено видовий склад і кількісний розвиток зоопланктону і зообентосу та прибережних і водних рослин; вивчено літологію, мінералогію льодовикових валунів, що місцями трапляються в районі поширення Шацьких озер; обстежено 32 археологічні пам’ятки давніх історичних епох; дано рекомендації щодо збереження і подальшого

розвитку природних багатств цього чудового краю; висвітлено еколого-економічні проблеми Шацького державного природного національного парку.

Матеріали з актуальних питань золотоносності України опубліковані в одинадцятому і дванадцятому випусках збірника. Зокрема, у першому з них містяться статті, у яких розглянуто стан вивчення золотоносності різновікових комплексів Українського щита (О. Бобров, А. Сіворонов, Є. Сливко, Б. Малюк, І. Паранько, Г. Яценко та ін.), Українських Карпат і Закарпаття (О. Матковський, В. Степанов, Л. Скакун, М. Горик, Б. Ремешило, В. Шклянка).

Наведено матеріали термобарогеохімічного прогнозування, розшуків та оцінювання золоторудних родовищ на території України (Є. Лазько, Ю. Ляхов, М. Павлунь, А. Пізнюр, І. Попівняк), а також зіставлення золотоносних карбонатних порід Мармароського масиву та Центрального Таджикистану (В. Куземко, В. Степанов).

Дванадцятий випуск містить матеріали робочої наради “Перспективи золотоносності надр України”, яка відбулася у Львові 1993 р. Висвітлено результати та намічено завдання геологорозвідувальних робіт на золото в Україні (О. Зарицький, М. Лебідь), описано металогенію золота в архейських і протерозойських комплексах Українського щита (Є. Лазько, А. Сіворонов, Г. Яценко, Є. Сливко та ін.), геологічних утвореннях Донбасу (Б. Панов), Українських Карпат, (М. Горик, Ю. Коптюх, О. Матковський та ін.), розглянуто формаційні основи прогнозування та розшуків золоторудних об’єктів у зеленокам’яних поясах Українського щита (О. Бобров, А. Сіворонов).

Тринадцятий випуск “Вісника” присвячений 50-річчю геологічного факультету. У ньому висвітлено історію становлення та розвитку факультету (О. Матковський), шляхи реформування вищої геологічної освіти в Україні (В. Кирилюк), досягнення Львівської наукової школи геології нижнього докембрію (Є. Лазько, А. Сіворонов), моделювання геологічних процесів (В. Шевчук та ін.), золотоносність та алмазонасність на території України (О. Бобров, А. Сіворонов, Л. Скакун, Г. Яценко та ін.), результати досліджень з біомінералогії (В. Дяків, О. Матковський) та екології (М. Бондаренко).

Зазначимо, що спочатку “Вісник” виходив нерегулярно. Упродовж 37 років (1962–1999) опубліковано лише тринадцять випусків, змінювався склад редакційних колегій. Відповідальним редактором першого–сьомого випусків був Є. Лазько, восьмого–десятого – В. Хмельівський, одинадцятого – В. Глушко, а дванадцятого і тринадцятого – О. Матковський, відповідальними секретарями – головню М. Головченко, О. Бобров.

З 2000 р. збірник є щорічним виданням. Відповідальним редактором у 2000–2004 рр. був Р. Лещух, з 2005 р. – М. Павлунь, а відповідальний секретар з 1999 р. – П. Білоніжка. З того часу тематика Вісника значно розширилася. У ньому не тільки продовжують публікацію статей з актуальних проблем геологічної будови і мінеральної сировини України, а й друкують праці з нових напрямів геологічних досліджень. Зокрема, висвітлюють результати нових досліджень з питань алмазонасності і золотоносності різних регіонів України (О. Бобрієвич, Г. Яценко, Г. Смірнов, Є. Сливко, І. Паранько, Ю. Ляхов, М. Павлунь, С. Ціхонь, І. Попівняк та ін.), геологічної будови і металогенії Українського щита (Є. Лазько, А. Сіворонов, К. Свешніков, В. Кирилюк, О. Бобров, А. Лисак, В. Пащенко, Г. Яценко та ін.), стратиграфії, тектоніки, нафтогазонасності Карпатського та інших регіонів України (Р. Лящук, Г. Гоцанюк, Л. Хом’як, В. Узіюк, О. Дячук, Р. Смішко, Л. Генералова, М. Богданова, А. Іваніна, В. Шайнога, М. Матрофайло, Ю. Крупський, В. Феношин, О. Гнилко, Є. Гоник, Я. Тузук та ін.).

Опубліковано чимало статей з питань мінералогії, літології, геохімії, умов формування різноманітних комплексів гірських порід і руд, осадових утворень (П. Білоніжка, В. Хмелівський, С. Крижевич, О. Цільмак, Л. Скакун, А. В'ялий, Л. Генералова, О. Шваєвський, О. Литвинович, В. Степанов, О. Цабан, С. Ціхонь, І. Попівняк, І. Попп та ін.) та екологічних проблем багатьох регіонів України (Г. Рудько, Г. Бучацька, В. Харкевич, І. Книш, А. Сеньковський, П. Білоніжка, В. Дяків, П. Волошин та ін.).

У Віснику висвітлюють також питання розвитку геології у Львівському університеті (О. Матковський), проблеми підготовки геологічних кадрів на сучасному етапі (М. Павлунь), досягнення Львівської наукової школи прикладної термобарогеохімії (Ю. Ляхов, П. Павлунь, І. Попівняк), внесок Є. Лазька у вивчення геології докембрію (В. Кирилюк, С. Сіворонов та ін.).

З'явилися у Віснику праці з нових напрямів геологічних досліджень. Це статті з комп'ютерного моделювання напружено-деформованого стану геологічних тіл (М. і Л. Хом'яки), моделювання геофізичних і геологічних середовищ, конвективних потоків теплоперенесення у верхній мантії Землі (В. Фурман), моделювання взаємозв'язку геологічних процесів у корі та мантії Землі (Д. Малицький, В. Фурман), математична модель поля напружень стиснутої осадової товщі в зоні субдукції (В. Фурман, М. і Л. Хом'яки), фактологічне моделювання флюїдних теплових палеополів за включеннями в мінералах (І. Попівняк), модель земної літосфери: Карпатський регіон, сучасне геолого-геофізичне уявлення (Н. Стародуб, Б. Купльовський, П. Бодлак), моделювання сейсмічної активності в регіоні Українських Карпат (Ю. Стародуб та ін.) тощо.

Розглядають також методичні питання дослідження різноманітних об'єктів Землі. Серед них – методика структурних і динамокінематичних досліджень у межах Карпатської покривно-складчастої системи (В. Шевчук), сучасні методи геофізичних досліджень (М. і Л. Хом'яки), метод моніторингу хімічного забруднення вод природних басейнів за хімічним складом річних зон наростання луски риб (Ю. Дацюк, С. Крижевич), комплексне використання кінематичного та структурно-парагенетичного методів для дослідження полів палеонапружень гірських порід Українських Карпат (І. Бубняк та ін.) тощо.

У Віснику висвітлюють історію геології у Львівському університеті, внесок видатних учених (М. Ломоносова, Ю. Медвецького, П. Тутковського, В. Соболева) та науковців геологічного факультету (Я. Кульчицького, Д. Резвого, Є. Лазька, В. Шеремети, І. Марушкіна, Е. Портнягіна, В. Куземка, Б. Олексіва) у розвиток геологічної науки. Чотири випуски "Вісника" присвячено пам'яті визначних учених нашого факультету: Євгена Лазаренка (1992), Ярослава Кульчицького (2001), Євгена Лазька (2005), Дмитра Резвого (2012).

На сторінках вісника публікують статті й про наших ювілярів: В. Колодія, Ю. Ляхова, В. Кирилюка, Ю. Дорошенка, В. Хмелівського, А. Сіворонова, Р. Смішка, Ю. Крупського, Д. Дриганта.

У розділі "Втрати науки" вміщено нариси про життєвий і творчий шлях М. Демедюка, Г. Бойка, В. Колодія, М. Бондаренко, О. Литвиновича, Г. Луньова.

В останніх випусках "Вісника" у розділі "Хроніка" наведено інформацію про наукові конференції, з'їзди, презентацію книг, зустрічі випускників тих чи інших років закінчення факультету та щорічні списки випускників, де зазначено прізвище, ім'я та по-батькові, денне, заочне навчання, спеціальності "геологія", "геохімія", "мінералогія",

“екологія” та “охорона навколишнього середовища”, магістр, спеціаліст, диплом з відзнакою, диплом про закінчення у 2012 році.

Вісник має статус наукового видання Львівського національного університету імені Івана Франка. ВАК України зачислив його до наукових фахових видань із захисту кандидатських і докторських дисертацій із геологічних спеціальностей.

У ньому публікують статті відомі вчені геологічного факультету, молоді вчені, асистенти, аспіранти, вчені інших наукових установ, виробничих геологічних організацій та вищих навчальних закладів України. Вісник відіграє важливу роль у вихованні наукових і педагогічних кадрів. Його матеріали широко використовують у науковій роботі геологи наукових установ, виробничих організацій і в навчальному процесі.

М. Павлунь, П. Білоніжка